

L'altre dia us vaig escandalitzar força, i a més sens dubte sorprendre, amb les meves incerteses sobre el programa del curs vinent –i segur que devíeu tenir raó. Tanmateix, després de dubtes, decideixo de tornar-hi, perquè em compregueu del tot. M'ho volia callar; però, ben mirat, les mitges confidències creen una situació falsa; o bé som amics i parlem amb el cor a la mà, o som uns estranys. (...)

Heus ací la meva situació. Estic per sota del que es necessita per a qualsevol tasca, la que sigui, i això en tots els dominis. No puc fer cap feina sense forçar-me, amb l'angoixa al cor del nedador que es demana si tindrà forces per a atènyer la riba. I, a més, fins si teso tota la meva energia, no puc fer res com cal. Tot això, a un grau en conjunt com més va més alt; almenys és la impressió que en tinc. D'altra banda, com que, tot i això, visc, reflexiono i progresso, prenc cada cop més clarament consciència del que porto a dins; i, si us he de parlar amb tota sinceritat, tinc la convicció que el que hi porto són llavors de grans coses. Aquesta contradicció comporta un desesper tal, que m'ha dut a deixar que el pensament se m'esplai amb la idea de les combinacions que us van xocar.

Us demanareu per què no he tirat més aviat cap a la solució que em suggeríeu, la del recurs als pares. A dir veritat, ni se m'havia acudit. Els meus darrers anys d'estudiant (abans d'entrar a la Normal), en vaig patir vivament, de la meva dependència material dels pares, i així, des que em vaig veure en estat de guanyar algun sou, vaig prendre la resolució de no recolzar-me mai més en ells; i una ferma resolució, en mi, té per efecte separar la cosa resolta de tota mena de deliberació. Des que me n'heu parlat, però, he examinat la qüestió. Hi ha consideracions per damunt de les quals puc passar-hi i hi he de passar; però el que és decisiu és que, per aquesta via, no trobaria cap verdader repòs. La família és una cosa preciosa, però a condició de tenir-la un punt a distància; si no, esclafa. Quan pateixo, la presència dels pares m'és especialment una fatiga molt penosa, perquè davant seu no em deixo anar. Etc., etc. Tot plegat no fóra cap obstacle, si els meus pares podien comprendre, però no poden. I no puc pas d'una banda demanar-los ajut, i de l'altra refusar la seva presència.

Llavors, com dieu, no hi ha sortida. O més aviat heus-la ací, la sortida: continuar forçant-me, ara i sempre, tant de temps com podré –i quan la desproporció entre les tasques a acomplir i la meva capacitat de treball sigui massa gran, morir. I endur-me'n amb mi el que duc a dins, com han fet sens dubte al llarg dels segles tanta de gent molt més vàlida que jo.

Cada vegada que passo per un període de mals de cap, em demano si el moment de morir no és pas arribat. Més d'un cop m'he trobat vorejant la decisió de morir, de por d'una decadència pitjor que no la mort; fins al punt que, per a defugir el risc de caure sota l'imperi d'una depressió irracional, he decidit no prendre mai una tal resolució (fora de circumstàncies excepcionals) si no és amb un termini de sis mesos o un any. Afegiu-hi que, a la que els meus mals de cap cedeixen prou per a tornar-me la llibertat d'esperit, em llanço a la vida amb tant d'ardor i foc, que un nou agreujament del meu estat és cada cop una cosa anàloga, proporcions guardades, al que pot ser la condemna a mort per a un ésser desbordant de juvenesa i vitalitat. Considereu també la terrible temptació que, quan se m'escota el coratge, m'empeny a cercar en els mals de cap, com a coartada, una excusa de la mandra i de totes les febleses; i els remordiments que em vénen del sentiment o la por d'haver caigut en aquesta temptació. I heus-ho ací. Aquestes ratlles donen una visió general del meu drama –perquè cada ésser humà en té un, de drama.

Sobretot, no en patiu pas, de tot plegat. Intenteu de comprendre, i després no hi penseu més. Per a mi la vida encara és bella, tanmateix. O més aviat la vida és sempre sobiranament bella, als meus ulls -només que, per a mi, cada cop menys accessible.

I encara una cosa, mentre pugui. No m'agrada pas, parlar-vos dels meus mals de cap o deixar-vos-els veure. Si no us voleu arriscar a ser ben sovint injust amb mi, no oblideu que moltes de coses, com ara la poca manya a parlar o actuar, la manca de presència d'esperit, les badades, la inèrcia, etc., poden ser efecte, en mi, simplement de patiments físics que domino prou perquè no siguin exteriorment perceptibles. Sempre, és clar, que això no vulgui dir que calgui excusar-m'ho tot, i ara! M'agradeu més massa sever, amb mi, que no pas massa indulgent.

Nota:

Fragments de la resposta (primer semestre del 1936) a una carta d'un seu amic, on s'estranyava de les combinacions que ella deia que intentava fer de cara al curs següent, 1936-37.